

(*Entre Fam.*, 193); mentre que els valencians només admeten *maskara* (J. G. M., «El Camí», 14-IV-1934), però en realitat la forma *maskara* resta viva i usual per tot, i sens dubte preferible en la llengua literària.

Quant a *maskara* 'carota', 'disfressa' mai no s'hi ha confós en la forma ni s'ha atenuat o aigualit la distinció de sentit. És clar que ha de ser força més antic que la documentació que en tenim, perquè un mot així es prestava poc a sortir en la literatura antiga: de tota manera *AlcM* ja troba «dues *maskaras* de home, la una ab barba» en un inventari del Princ. de 1546, i la variant *maskera* figura en un dietari barceloní de 1558: «aquest diumenge de Carnestoltes no-s permeté juglars ni *maskeres* per rahó de la temporada de peste» (*Ar-dits* IV, 332); els Consellers demanaven després al virrei, el 1628, que per causa de pregàries en demanda de pluja «fes llevar los balls y *maskeras*», i per carnestoltes el 1632 «per pesta no-y agué en la present ciutat ninguna manera de bullícia --- ni de balls ni *maskeres*», i el 1641 per la guerra no hi hagué «per los carrers *maskeras*, bullícia ni cosa altra alguna» (*BABL* VIII, 22).

Més recentment, en canvi, durant les guerres del Francès «lo Marquès de la Mina --- permeté las *maskaras*, òperas italianas y altres diversions públicas», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 165); *maskra* (1640, *DAG.*): el canvi de *a* en *e* és el normal segons la fonètica històrica, encara que la llengua escrita hi ha fet resistència a causa del verb *emmaskarar* i *maskarar* que se superposen tant pels significats; per més que Carles Ros, Carles Salvador (*AlcM*), MGadea («gastar-se els dinés en premis a les *maskeres*», *T. del Xè* I, 299) i altres valencians van usar *maskera*, avui els escriptors valencians en general troben que la grafia *maskara* és acceptable, i en tot cas no valdria la pena de rectificar-ho ortogràficament. Ara bé és sabut que allà hi ha hagut sempre forta propensió a canviar *sc* en *sk*, en moltes condicions. Però en aquest cas el mateix Fenollar recomanava ja a fi del S. xv d'evitar «*maskarat* per *maskarat*, *peixcador* per *pescador* ---» (*Regles de esquivar mots grossers*, §§ 143, 144).

En efecte és bo de tenir en compte de seguida aquesta forma com a verb («*maskarar*: fuco tingere», 1472 en el val. JnEsteve, *LiEleg.*, 1-7-v^o) i com a participi, que el *DAG.* recull en text valencià de 1391 «disfraxado, enmaskarado '*maskarats* en caperons». És sabut que sobretot a Mallorca el mot es va usar com a malnom dels contraris en les lluites civils dels Ss. xv-xvi, ja en l'any 1451: «a los sediciosos hallamos una vez aplicado el nombre de *maskarats*, que por el contrario sirvió más tarde en boca de los sañudos comuneros para insultar a los nobles y sus adherentes», Quadrao, *For. y Ciudad.*, 211; «Pere Sampsó, parayre, affectatíssim --- avolotador y perseguidor de *maskarats*», segle XVI id. *Germania*, 88; i de nou AMAlcover se'n serví el 1919 per anomenar i motejar els mallorquins que no acceptaven els seus partidismes (*BDLC* x, 489).

Altament no fou solament cosa de Mallorca: el *DAG.* cita «En Salles lo *maskarat*» d'unes còpies de Vic de 1530; i el famós *Estret del Maskarat* en el Mig-

jorn valencià, a la Serra de Bèrnia, famosa per les lluites del S. xvi, s'ha de referir a algun agermanat o morisc (res de l'etimologia aràbiga com amb menyspreu de la fonètica li voldrien Asín i *AlcM*).

Entre les altres llengües romàniques hi ha en totes poca o molta representació dels dos mots, si bé es nota que en té ben poca el que designa l'emmaskara o taca a Itàlia, Nord de França i Castella. Quant a *maskara* tampoc apareix en castellà a l'Edat Mitjana. Allà les accs. més antigues són: 'carota' en Nebrixa, c. 1495, en un doc. salmantí de 1499, en Juan de Valdés i freqüent entorn de 1600; 'persona disfressada', ja Cervantes, L. de Vega i Calderon; 'maskarada, festeig on surt gent disfressada' des de Mateo Alemán (1605). La data tardana en castellà confirma el que ja indica la fonètica si persistim a considerar-lo d'origen aràbic: que el castellà el degué rebre d'una altra llengua romànica, que atesa la data degué ser el català més aviat que l'italià; en efecte, un arabisme directe tindria *z* en castellà, el tractament *h > k* en els arabismes castellans és rar i indicatiu de procedència forastera en castellà, però corrent en italià i en la nostra llengua; en el mateix sentit es pot fer valer la *x* de la forma *maskara* en què el mot apareix en castellà en dues de les tres dates més antigues; i sobretot el fet que també *disfraxar* i *disfrax* són manlleus ben provats del nostre *DISFRESSAR*, i totes les altres raons folklòriques i ambientals que hem aplegat en aquell article. En portuguès *maskara* es documenta des del S. xvi (Lavanha, Couto, en Moraes).

Si antic és el mot en català no ho pot ser menys en llengua d'oc: almenys ho és molt allà *maskarat* 'traïdor', relacionat estretament amb *maskara* 'disfressa': ja el trobem a la primera meitat a la *Cansó de la Crozada* llenguadociana, i en l'italià Sordel a mitjana centúria; *maskarat* com a nom d'un partit polític es troba també en textos llatins de Marsella i de Gènova en el S. XIII (Du C.), i l'occitanisme *maskarade* 'traïdor' ja figura a mj. S. XIII en les *Cantigas* gallegues del Rei Savi.²

Però on posseïm certament una documentació més abundant de *maskera* 'carota' i 'disfressat' és a Itàlia: aquí apareix ja en el Boccaccio i *maskarel* 'papu' en el pisà Ugutio c. 1192. El fr. *masque* [1511] no és autòcton: ve del Migdia, potser d'Itàlia, i presenta una reducció fonètica de mena corrent i fins forçosa en aquesta llengua (com *angele > ange*, *Bárbara > Barbe* etc.); d'aquí va passar després a l'angl. *mask* [1562, però *masker* 'disfressat' 1533, *maskery* 'maskarada' 1548] i a l'al. *maske* [1615]. Endemés podem creure que el francès havia posseït el mot abans en una forma més genuïna, com sigui que se'n deu derivar el fr. mj. *maskier* 'fingir, dissimular', usat encara per Molière, i ja en Villon (*Test.*, 960) i en altres textos de l'època (V. l'ed. Thuasne II, 272-3).

L'etimologia aràbiga d'aquest mot, ja indicada per uns quants, des de Gòlius, va ser demostrada com a ben verament probable per Dozy (*Gloss.*, 304-7; *Suppl.* I, 637b-638a). El verb *sábir* 'burlar-se (d'algu)' és d'ús general en àrab i ja pertany a la llengua coràni-